

A felszínborítási stabilitás és a felszínborítási változások elemzésének jelentősége a tájvédelmi és tájrendezési szempontú tájértékelésben

Dóka Richárd

Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság

A felszínborítási stabilitás a táji adottságok egyik igen fontos indikátora. A stabil felszínek a tájvédelem számára jelentősek, a tájak instabilitása viszont ráirányítja a figyelmet valamely tájtényező különleges szerepére, vagy a táji folyamatok sajátosságára.

A 25x25 km-es kutatási területünk, ahol a felszínborítás változását és stabilitását vizsgáltuk térinformatikai eszközökkel, a Duna-Tisza köze középső részén található városi, városkörnyéki, vidéki és eltérő agroökológiai potenciálú tájrészeket foglal magába. A 19. század végétől napjainkig tartó időszakot öt időszak (1883, 1940-1944, 1958-1959, 1992-1996, 2008) topográfiai térképei, ingatlan-nyilvántartási adatbázisai segítségével jellemeztük.

A kutatás célkitűzése volt a természetes felszíni vízborítások tájhasználati anomáliáinak kimutatása, a tájvédelmi jelentőségű stabil felszínek feltárása, és a felszínborítási stabilitás, valamint az agroökológiai potenciál kapcsolatának elemzése.

A felszíni vízborítások instabilitása a klimatikus változások indirekt hatásai mellett (lásd a térség szárazodásának okait), sok esetben a különböző célú antropogén átalakítás (beszántásnak, beépítésnek, erdősítésnek stb.) direkt következménye, ami a hasznosíthatóság korlátossága miatt tájhasználati anomáliákat jelez. A direkt átalakítások megismerése után tájrendezési javaslat tehető a természeti adottságoknak megfelelő adaptív tájhasználatra.

A stabil tájfoltok a tájértékek potenciális hordozói, ezért a tájvédelem (beleértve a természetvédelmet is) számára kitüntetett jelentőségűek. Meg kell vizsgálni, hogy a természetes felszíni vízborítások, gyepterületek milyen arányban, és mely területeken maradtak hosszú időn keresztül fenn, és a természeti területként számon tartott tájrészek mennyi ideje tekinthetők művelési ág váltás által érintetlennek. Eredményeink a gyakorlati természetvédelem számára kínálnak adatokat a potenciális természeti területek további ökológiai vizsgálatához.

A felszínborítási stabilitás-instabilitás agroökológiai potenciállal való összefüggését a térségben bizonyítottuk. A gyakori felszínborítás-változást mutató területek a legalacsonyabb agroökológiai potenciállal rendelkező tájrészekkel mutatnak szoros térbeli egybeesést, s ezek egyértelműen a száraz homokfelszínekhez köthetők.